

 VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets økonomiske tilstand og fremtidsudsigter

Finanssektorens Uddannelsescenter
25. september 2013

V/Klaus Kaiser
Økonomi & Virksomhedsledelse
Videncentret for Landbrug

PARTNER I
DLBR
DANSK
LANDBRUGSRÅDGIVNING

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri
Den Europæiske
Landbrugsfond for Udvikling
af Landdistrikterne

Naturerhverv.dk

Danmark og EU investerer i landdistrikterne.

Se 'European Agricultural Fund for Rural Development' (EAFRD)

 VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

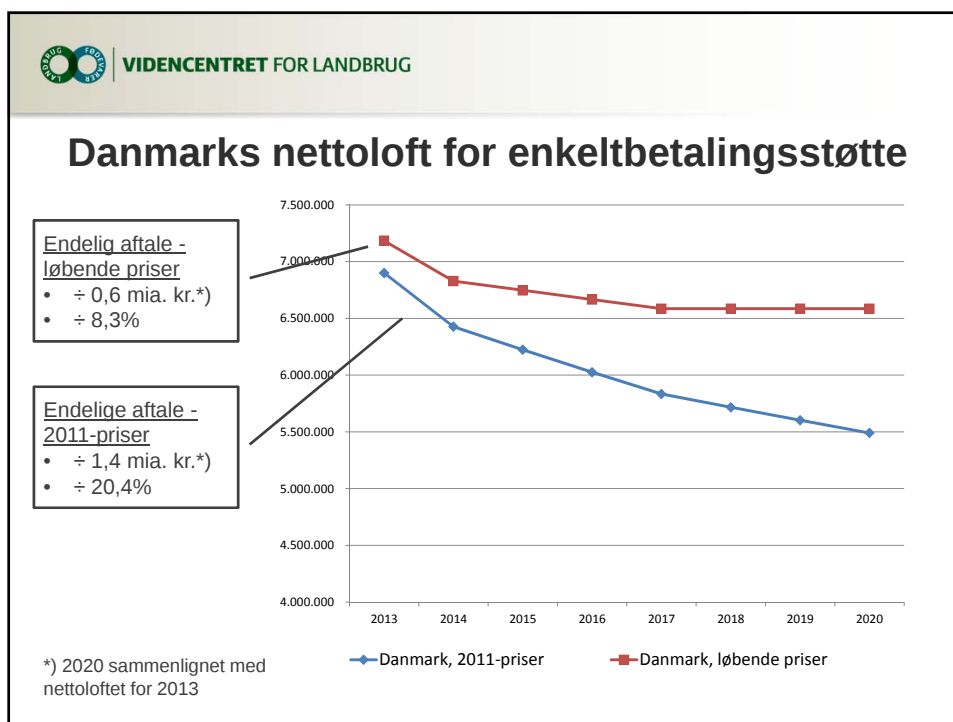
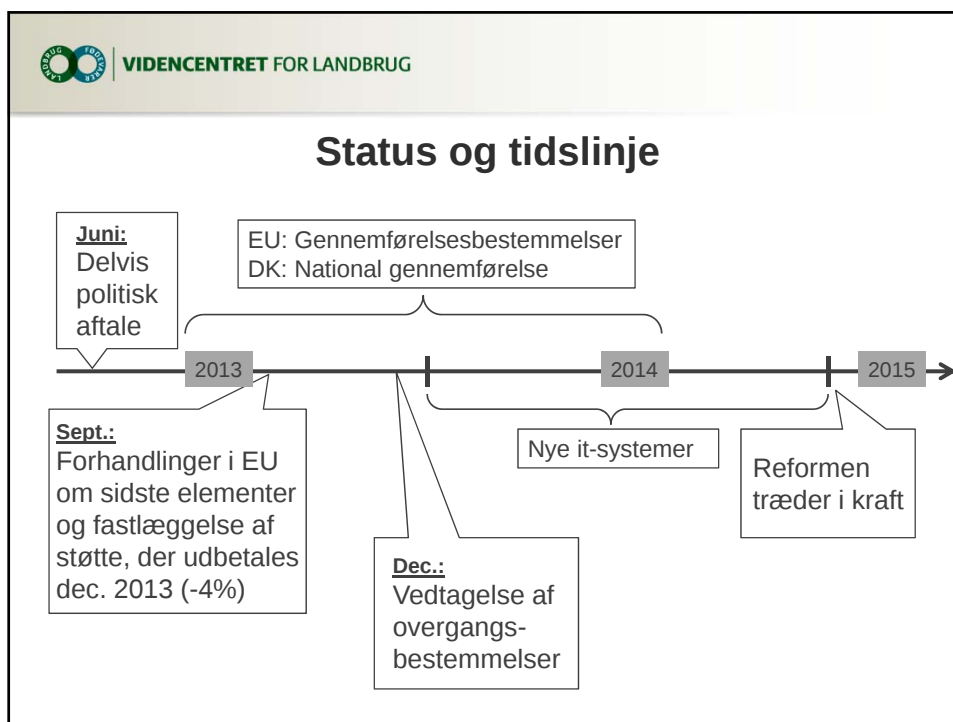
Indhold

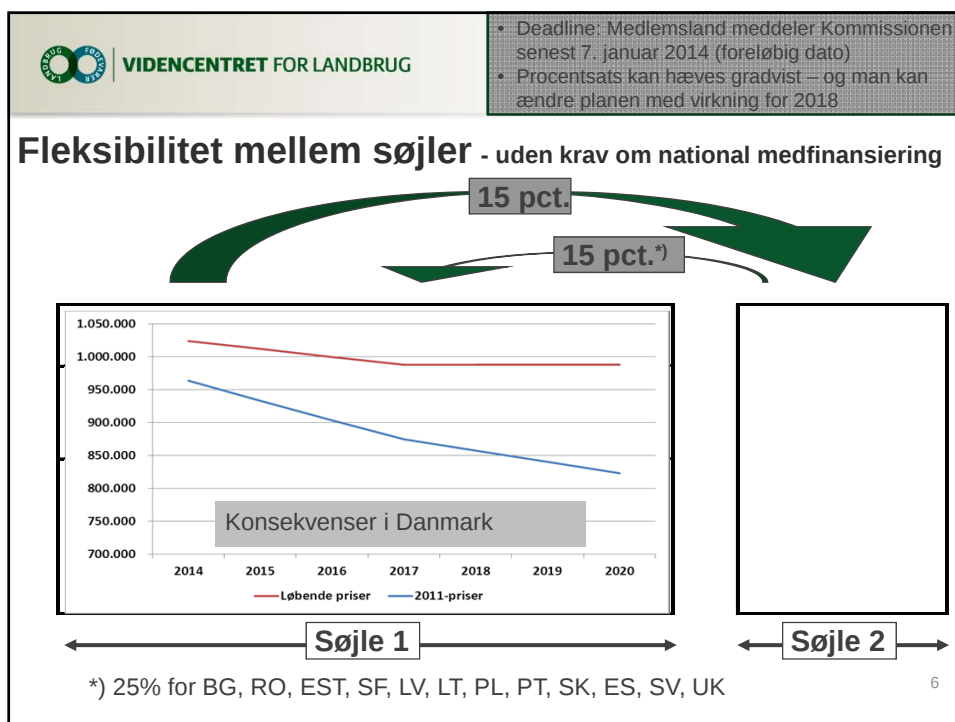
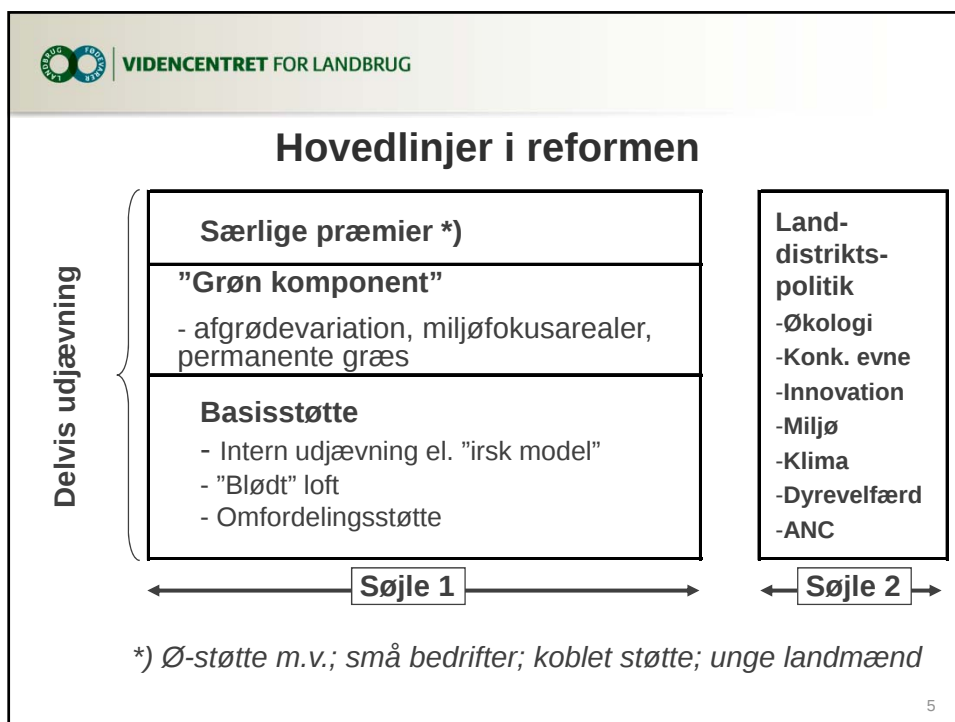
- Ny EU-landbrugsreform - CAP2020
- Ny analyse af landbrugets indtjeningsevne i forhold til gælden
- Ny fremskrivning af landbrugets strukturudvikling

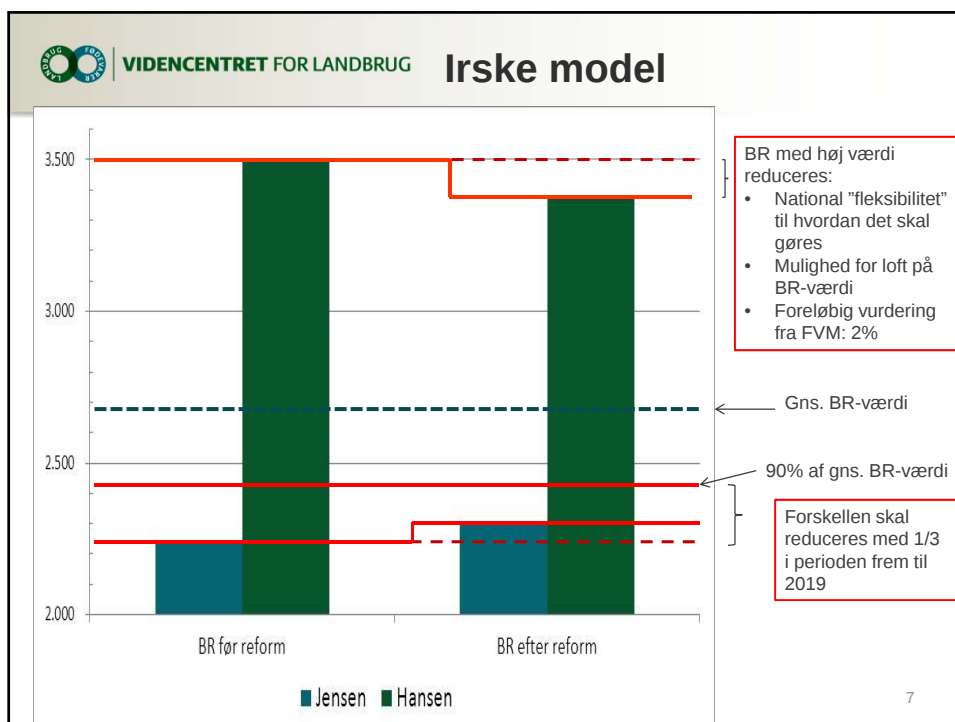

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15 T +45 8740 5000
Skejby F +45 8740 5010
DK 8200 Århus N W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Grøn komponent

30 pct. af direkte betalinger betinges af tre tiltag:

- Afgrødevariation
- Miljøfokusarealer
- Permanent græs

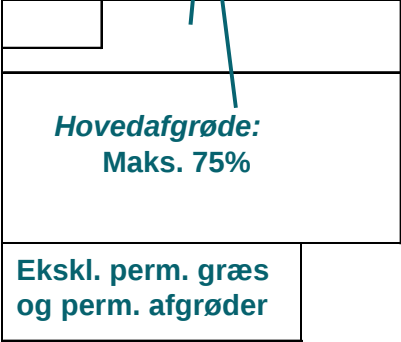
- Økologiske bedrifter lever automatisk op til den grønne komponent
- Mulighed for ækvivalente tiltag – dvs. tiltag der går ud over krydsoverensstemmelseskrav eller tiltag ifm. MVJ-ordninger
- Overtrædelse kan medføre at op til 125 pct. af værdien af den grønne komponent mistes

 VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Afgørdevariation

- Bedrifter > 30 ha omdriftsareal:
- Tre afgrøder hvert år
 - "Afgørde" defineret som slægt – fx er hvede og byg to afgrøder
 - Vinter- og vårafgrøder er to afgrøder
 - Uklart mht. kløver/græs-blandinger m.v.
- Bedrifter 10-30 ha omdriftsareal:
- To afgrøder hvert år
 - Hovedafgrøde maks. 75% af omdriftsarealet
- Undtagelser:
 - >75% er græs
 - >50% ombytter med anden landmand

**To hovedafgrøder:
Maks. 95%**

**Hovedafgrøde:
Maks. 75%**

**Ekskl. perm. græs
og perm. afgrøder**

 VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Afgørdevariation

- Kommissionens gennemførelsesbestemmelser
- Kommissionen kan godkende flere afgrøder end der er lagt op til i aftaleteksten
- Foreløbig indstilling
- Sikre at specialproduktioner ikke kommer i klemme
- Sikres at der skelnes mellem græs i renbestand og kløvergræsblandinger

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15 T +45 8740 5000
Skejby F +45 8740 5010
DK 8200 Århus N W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Permanent græs

- Definition kan udvides
 - Græs, der ikke har indgået i omdriften i 5 år eller mere
 - Må godt opløjes og reableres
 - Def. kan udvides til at omfatte ikke-græsser, der også kan afgræsses
 - Evt. suppleret med krav om afgræsning eller slæt

Grøn komponent:

Arealet med permanent græs skal opretholdes

- Skal fastlægges på bedriftsniveau eller nationalt niveau
- Hvis arealet på regionalt niveau reduceres med >5% skal landmændene reablere

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Definition af permanent græs

- Nationale valg
 - Det skal besluttes i hvilket omfang definitionen af permanent græs ønskes udvidet i Danmark
- Foreløbig indstilling
 - Definitionen udvides så fx flere strandenge bliver omfattet – men store udvidelser af det støtteberettigede areal undgås (hedearealer medtages ikke)

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Opretholdelse af permanent græs

- Nationale valg
- Mulige modeller for implementering:
- Fastholdelse af eksisterende system
- Etablering af nationalt overvågnings- og forvaltningssystem
- Permanent fastfrysning på bedriftsniveau
- Foreløbig indstilling
- Der anvendes en national model, som er lig det system vi har i dag

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Miljøfokusarealer

Miljøfokusarealer svarende 5 pct. af omdriftsarealet

- På bedrifter med omdriftsarealer over 15 hektar
- Evt. øget til 7 pct. fra 2018 efter rapport og forslag fra Kommissionen

Arealtyper

- Brak
- Levende hegn
- Enkeltstående træer / grupper af træer
- Mindre søer/vandhuller
- Randzoner
- Støtteberettigede bræmmer langs skovgrænser
- Arealer med lavskov og arealer med skovrejsning
- Arealer med efterafgrøder/plantedække
- Arealer med kvælstoffikserende afgrøder

- Kommissionen fastlægger hvor mange hektar miljøfokusareal de enkelte elementer repræsenterer
- Op til halvdelen kan gennemføres regionalt el. kollektiv aftale
- Undtaget hvis man har mere end 75 pct. græs

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Miljøfokusarealer

- Nationale valg
 - Hvilke arealtyper, der skal på listen
 - Mulighed for delvis regional/kollektiv gennemførelse
 - Tekniske forhold, fx
 - Regler for deling af levende hegn og søer
 - Levende hegn: længde eller areal?
- Foreløbig indstilling
 - Listen skal som minimum omfatte:
 - efterafrøder, brak, arealer langs levende hegn, grupper af træer, mindre søer/vandhuller, randzoner, bræmmer langs skov, arealer med lavskov og skovrejsning og arealer med kvælstoffikserende afgrøder*
 - Mest gunstige omregningsfaktorer
 - Mulighed for en regional og/eller kollektiv gennemførelse

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

National reserve

- Nationale valg
 - Det skal besluttes hvor stor en andel af det nationale loft reserven skal udgøre (op til 3 pct.)
 - Det skal prioriteres hvilke formål reserven skal anvendes til
- Foreløbig indstilling
 - Reserven skal være mindst mulig og udnyttes mest muligt
- Prioriteres således:
 1. Landbrugere i underskud af betalingsrettigheder
 2. Landbrugere der ikke kan få tildelt rettigheder pga. særlige omstændigheder
 3. Lineær opskrivning af alle betalingsrettigheder

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15 T +45 8740 5000
Skejby F +45 8740 5010
DK 8200 Århus N W vfl.dk

	VIDENCENTRET FOR LANDBRUG	Deadline: - Medlemsland meddeler Kommissionen senest 1. august forud for det år, hvor man vil koble - Beslutningen kan ændres inden 1. august 2016 med virkning for 2017
Koblet støtte		
- Koblet støtte kan ydes til flg. sektorer: - Korn, oliefrø, proteinafgrøder, mælk og mejeriprodukter, stivelseskartofler, frø, sukkerroer, tørret foder, oksekød (m.fl.). - Betingelser "Kan ydes til sektorer eller regioner, hvor bestemte driftsformer eller sektorer er udsat for særlige vanskeligheder og tilskrives særlig stor betydning af økonomiske og/eller sociale og/eller miljømæssige årsager" - N.B.: Kun støtte til at opretholde nuværende produktionsniveau - Lofter: - Generel regel: 8% af nationalt loft + 2% til proteinafgrøder - Undtagelse 1: 13% af nationalt loft + 2% til proteinafgrøder - Hvis et land har anvendt > 5 % til koblet støtte; - Undtagelse 2: Mere end 13% nationalt loft + 2% til proteinafgrøder - Hvis et land har anvendt > 10% til koblet støtte; - Kræver særlig godkendelse i Kommissionen		

	VIDENCENTRET FOR LANDBRUG	Danmark skal oplyse/beslutte: - Om man vil udvide listen - Foreløbig indstilling: Listen udvides ikke
Aktiv landmand		
Obligatorisk "negativliste"		
<u>Obligatoriske liste omfatter:</u>		
- Lufthavne - Jernbaner - Vandværker - Ejendomsselskaber - Sports- og rekreative arealer (dvs. især golfbaner)		
<u>Undtagelser fra negativlisten</u>		
- Direkte betalinger udgør mindst 5 pct. af de indtægter, der kommer fra ikke-landbrugsaktiviteter - Landmænd, der modtager direkte støtte for mindre end 5.000 euro - Hvis det primære formål med virksomheden er landbrug - Hvis de landbrugsmæssige aktiviteter er "betydelige"		

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15 T +45 8740 5000
 Skejby F +45 8740 5010
 DK 8200 Århus N W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Capping / "blødt støtteloft"

- Obligatorisk reduktion af de højeste støttebeløb

N.B.: Stadig uafklaret

Sandsynlig model:

- Støtte på over 150.000 euro reduceres med 5 pct.

Mulighed for at fratrække omkostninger til arbejdskraft ved beregningen af støttebeløbets størrelse

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

"Omfordelingsstøtte"

30 pct. af det nationale loft kan benyttes til en "omfordelingsstøtte"

- Højere støtte på de første 60 hektar (i DK)
- Mulighed for at graduere omfordelingsstøtten
- Kan udgøre op til 65 pct. af den nationale betaling pr. hektar
 - o I DK ca. 1.800 kr.
- Mulighed for at undgå støtteloft / capping
 - o Forudsætning: Min. 5 pct. af nationalt loft anvendes til omfordelingsstøtten

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Omfordelingsstøtte og "blødt" støtteloft

- Nationale valg
- Det skal besluttes om muligheden for at give omfordelingsstøtte skal benyttes
- Muligheden for at undgå støtteloft skal tages i betragtning
- Foreløbig indstilling
- Meget er stadig uklart. Mulighederne undersøges nærmere.

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Yngre landmænd

Nationale valg

- Det er obligatorisk at indføre ordningen. Følgende modeller kan vælges:

Model 1

- Et fast støttebeløb til alle unge landmænd (støttebeløb afhænger af antallet af ansøgere samt arealet der søges støtte til)

Model 2

- Støtte på et fast antal hektar beregnet på baggrund af værdien af bedriftens betalingsrettigheder (8.000 - 41.000 kr.). Maks. areal 25 - 90 ha.

Model 3

- Støtte på et fast antal hektar beregnet på baggrund af gennemsnitlig værdi af betalingsrettigheder i landet. (9.000 kr. - 35.000 kr.) Maks. areal 25 - 90 ha.

Foreløbig indstilling

- Fast beløb til alle unge landmænd, da det er den mest enkle ordning

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15 T +45 8740 5000
Skejby F +45 8740 5010
DK 8200 Århus N W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Værdi af betalingsrettigheder

Værdi af rettigheder 2014-2020, kr. – **Ingen overførsel** af midler til søjle 2, kun krisefond i 2014

År	2013*	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rettighed på 2.280 kr i 2013	2.097	2.096	2.092	2.067	2.042	2.042	2.042	2.042
Rettighed på 3.300 kr i 2013	3.096	2.835	2.829	2.796	2.762	2.762	2.762	2.762
Rettighed på 4.000 kr i 2013	3.680	3.436	3.430	3.389	3.347	3.347	3.347	3.347

*Værdi efter graduering

Værdi af rettigheder 2014-2020, kr. – **15% overførsel** af midler til søjle 2, kun krisefond i 2014

År	2013*	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rettighed på 2.280 kr i 2013	2.097	1.774	1.770	1.749	1.728	1.728	1.728	1.728
Rettighed på 3.300 kr i 2013	3.036	2.399	2.393	2.364	2.335	2.335	2.335	2.335
Rettighed på 4.000 kr i 2013	3.680	2.908	2.900	2.866	2.831	2.831	2.831	2.831

*Værdi efter graduering
(Udregnet i løbende priser)

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Reform af EU's landbrugspolitik

• Vindere:

- Nye EU-lande
- Yngre landmænd
- "Miljø/natur"
- Ikke-kvægbrug
- Landmænd i landbrugsvenlige lande

• Tabere:

- Gamle EU-lande, herunder Danmark
- Kvægbrug
- Landmænd over 40
- Lufthavne, golfbaner, jernbaner mv.
- Landmænd i ikke-landbrugsvenlige lande

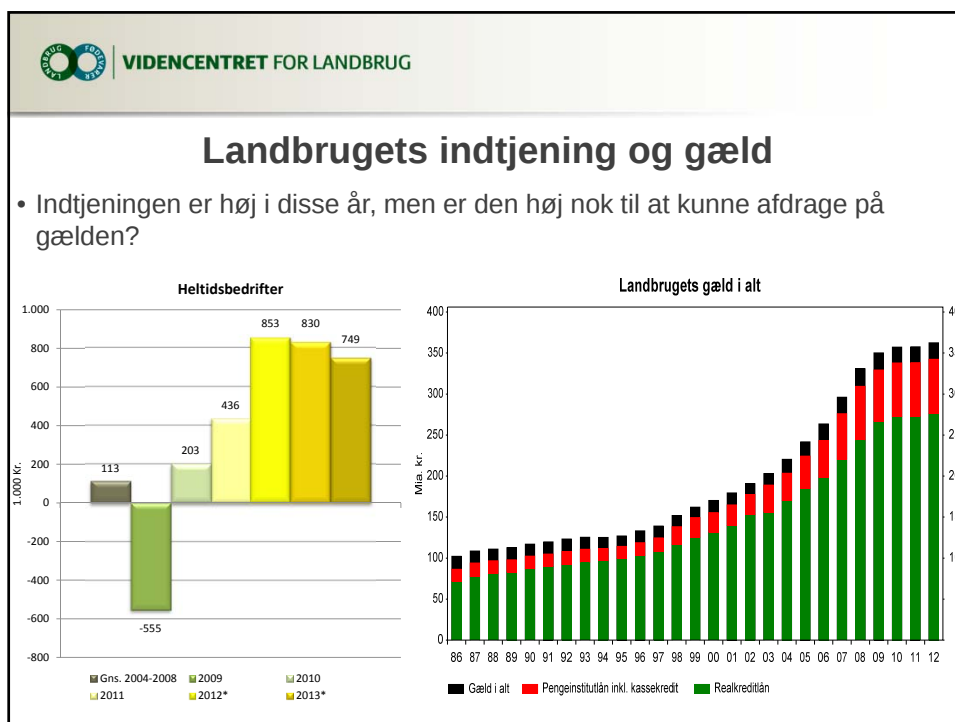
• Risiko:

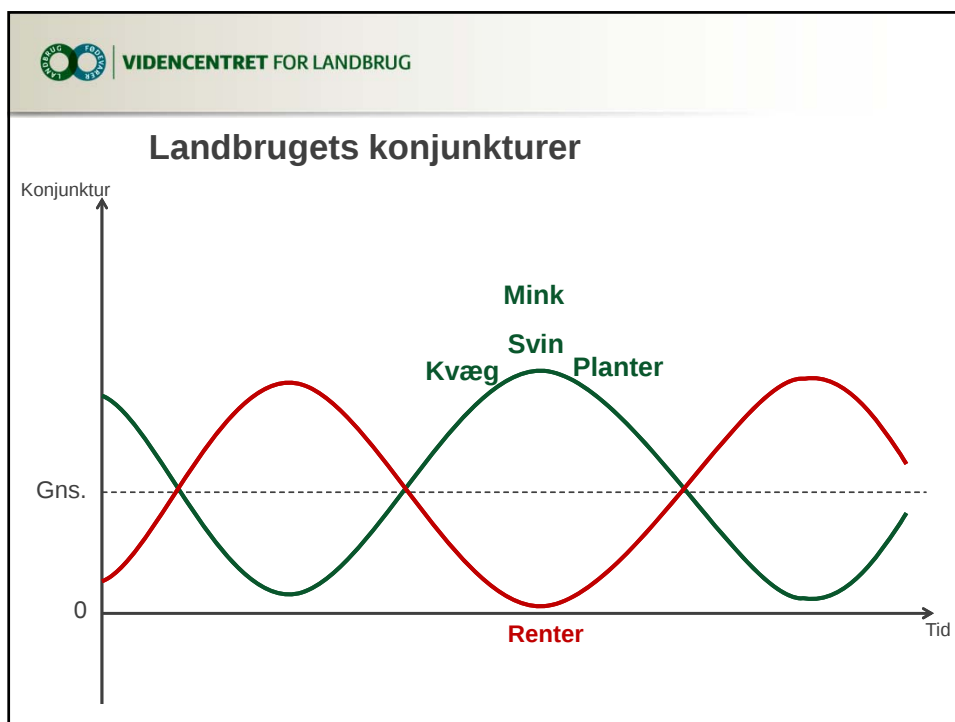
- Jo mindre CAP, desto mere national landbrugsstøtte

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15 T +45 8740 5000
Skejby F +45 8740 5010
DK 8200 Århus N W vfl.dk

 VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets indtjening og gæld

- Konjunkturkorrigeret ligger det gennemsnitlige likviditetsoverskud ca. 200.000 kr. lavere end det aktuelle
 - Renterne var i 2012 "unormalt" lave
 - Mælkeprisen var lidt lavere end den langsigtede ligevægtspris
 - Svine- og plantepriserne var højere end "normalt"

Landbrugets foreløbige resultater 2012 – faktisk og konjunkturkorrigeret, 1.000 kr.				
	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Likviditetsoverskud/-behov - 2012	408	-76	671	527
Likviditetsoverskud/-behov - efter konjunkturkorrektur	206	21	445	196

- Anslåede langsigtede ligevægtspriser inkl. efterbetaling; Korn: 130 kr./hkg., Soya: 274 kr./hkg., Svinekød: 11,25 kr./kg., Mælk: 2,65 kr./kg., Mink: 400 kr./skind.
- Renter (inkl. bidragssatser, rentemarginal og øvrige omkostninger) er hævet med mellem 0,6 og 1,5 pct.-point i forhold til 2012.

Landbrugets indtjening og gæld

- Er indtjeningen tilstrækkelig til at servicere og afdrage på gælden?
- Minimumsindtjening for at kunne afdrage på gæld:
 - Ingen afdrag på jord, under forudsætning af, at jord er prisfast og låneform med afdragsfrihed bevares
 - Afdrag på produktionsbygninger, maskiner og inventar
 - Afdragsperiode 15 år, ekskl. skat, foreløbige regnskaber 2012

Landbrugets gæld og likviditetsbalance (konjunkturkorrigeret)				
Mio. kr.	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Gæld, mio. kr.	23,9	24,9	30,3	17,6
Gældsprocent	66,8	74,2	71,4	52,3
Aktivmasse med afdragskrav, mio. kr.	6,3	6,4	9,8	4,4
1.000 kr.				
Krav til likviditetsoverskud (afdragskrav)	420	425	655	295
Likviditetsoverskud/-behov (konjunkturkorrigeret)	206	21	445	196
Likviditetsbalance	-214	-404	-210	-99

Landbrugets indtjening og gæld

Konklusion:

- På sigt er der i landbruget et misforhold mellem gældens størrelse og det likviditetsoverskud, der er til rådighed til at afdrage gæld
- Selv med en lang afdragshorisont er gælden urealistisk høj
⇒ Behov for at øge indtjening og/eller nedbringe gæld!
- Gælder generelt, men især kvægbedrifter

Landbrugets indtjening og gæld

- Stor spredning:
 - 8.200 heltidsbedrifter (73,9 pct.) har et tilstrækkeligt likviditetsoverskud til at afdrage på gæld
 - 2.900 (26,1 pct.) har et likviditetsbehov – disse må løbende stifte yderligere gæld
 - Kvæg og planter er overrepræsenteret

Bedrifter med likviditetsbehov				
	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Antal	2.900	1.000	503	740
Andel (% af alle heltidsbedrifter)	26,1	28,5	19,4	30,9

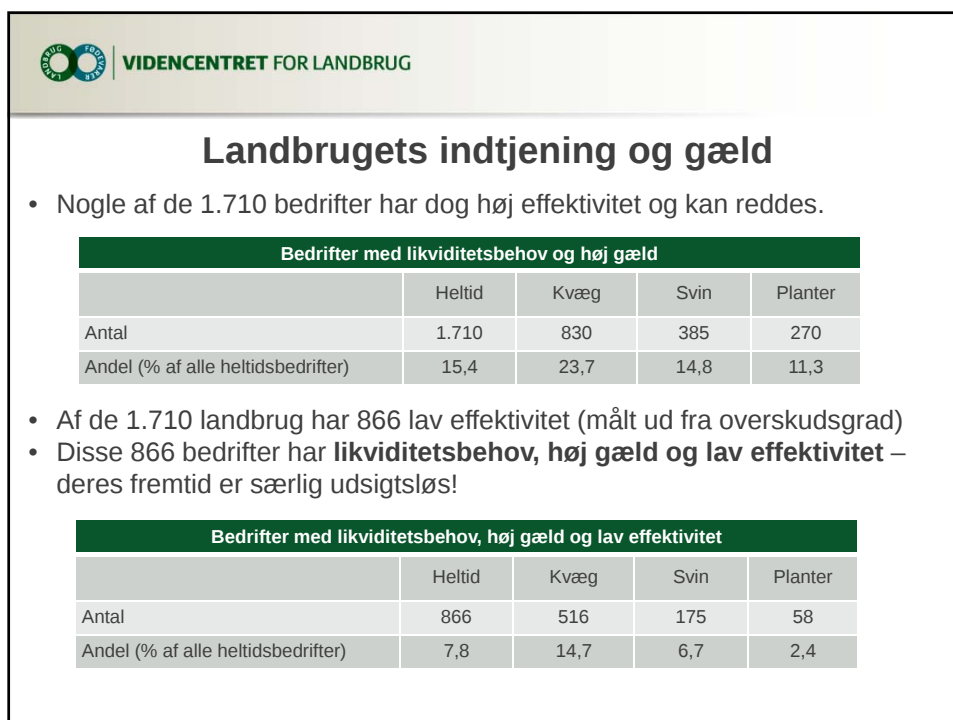
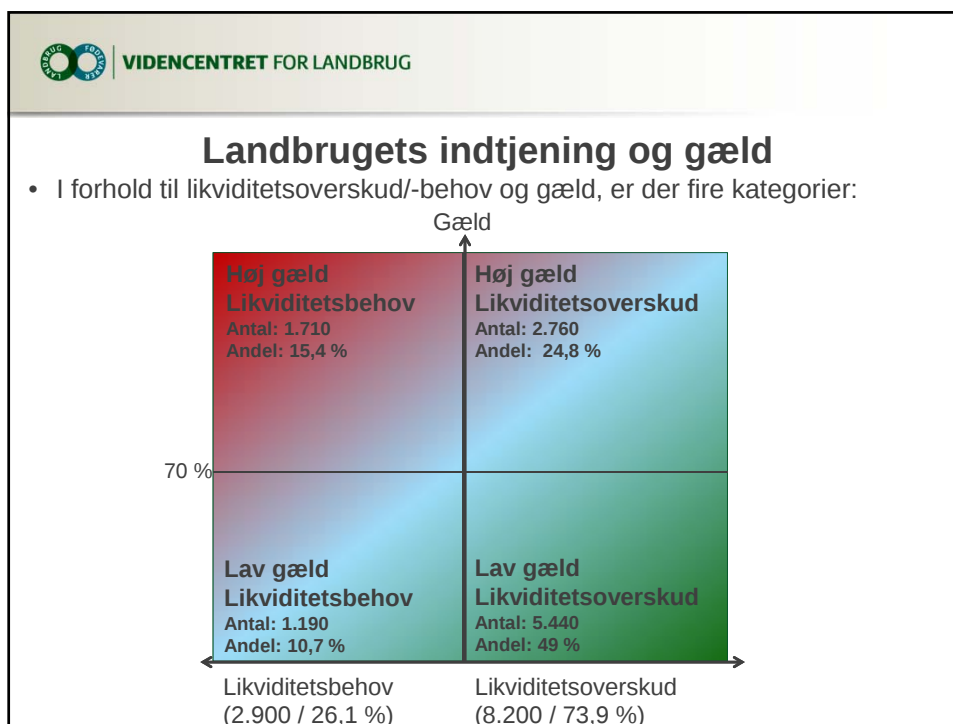

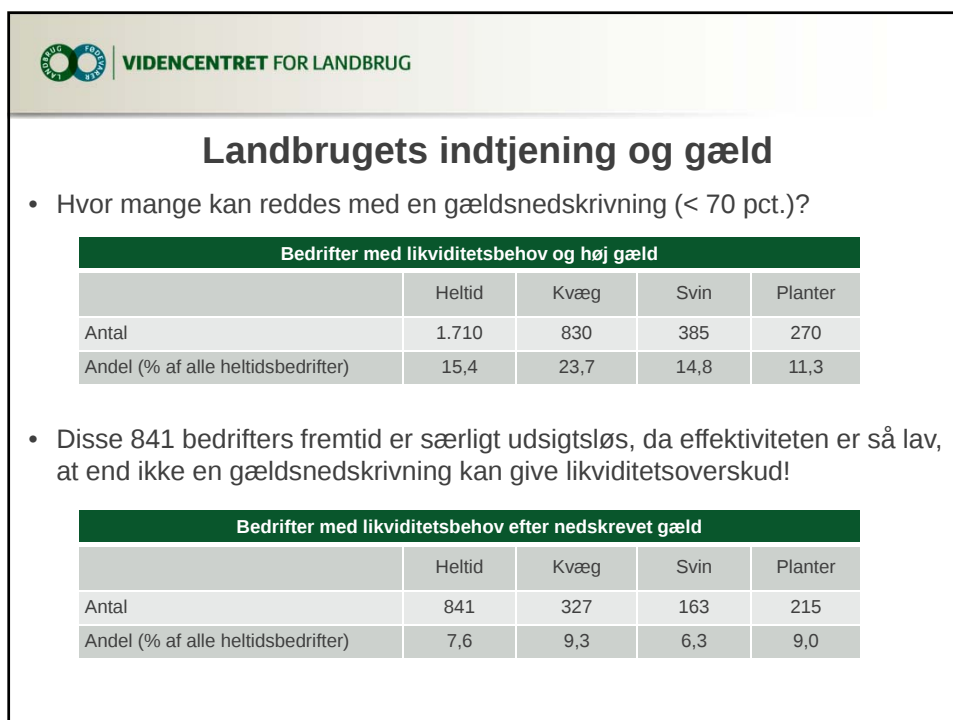
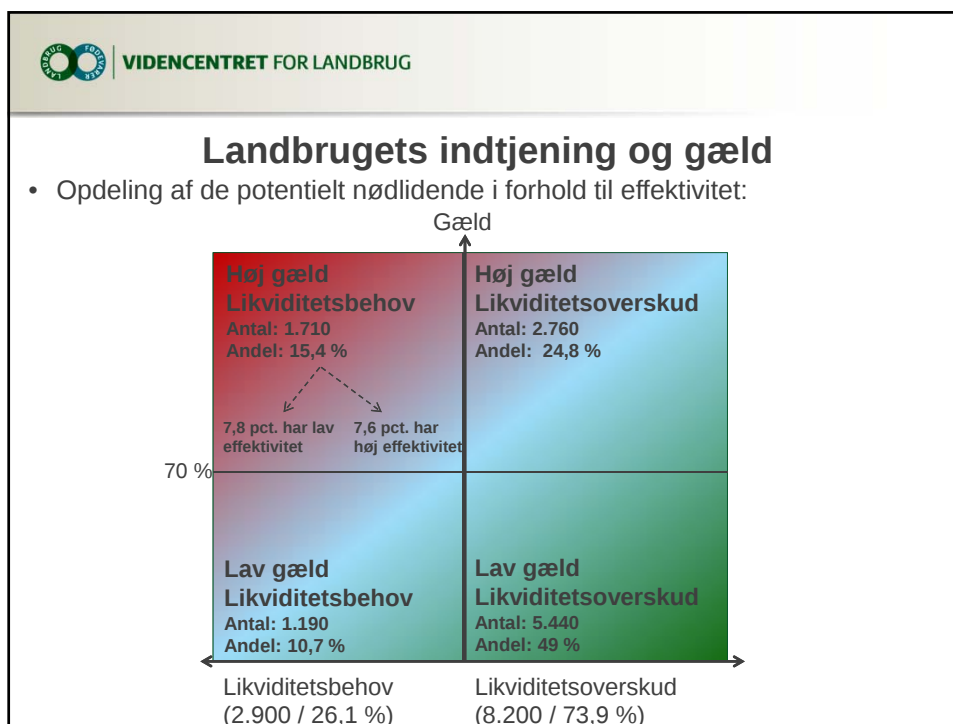
Landbrugets indtjening og gæld

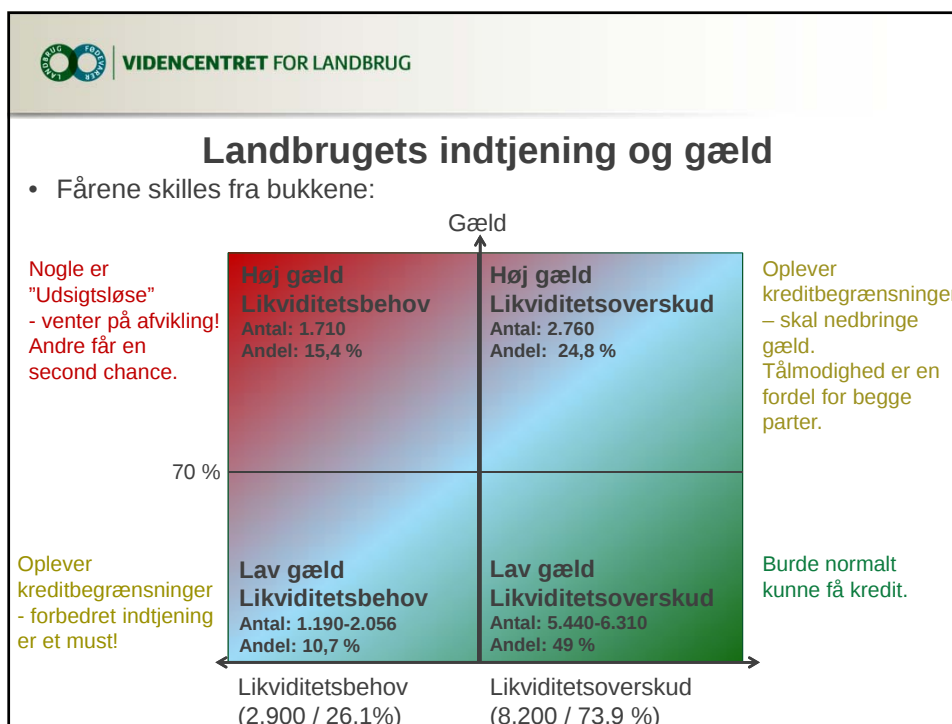
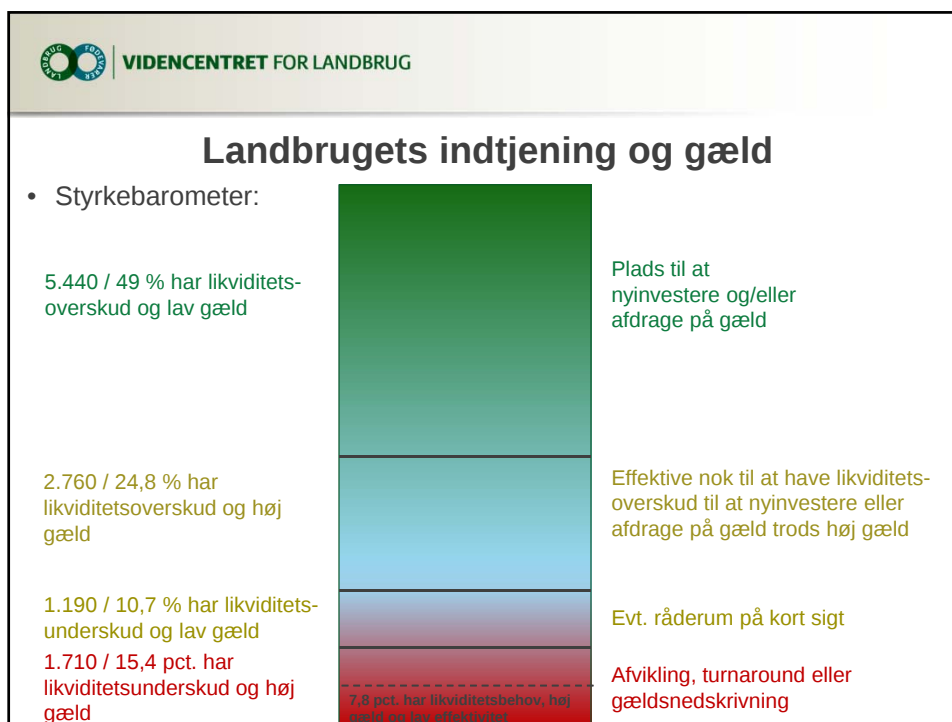
- Egenkapital kan i perioder belånes og kompensere for manglende indtjening
- Bedrifter med likviditetsbehov og høj gældsprocent (lav egenkapital) er derfor særlig udsatte ("potentielt nødlidende")
 - 1.710 (15,4 pct.) har både et likviditetsbehov og gældsprocent over 70
 - Kvæg er overrepræsenteret

Potentielt nødlidende bedrifter (både likviditetsbehov og høj gæld)				
	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Antal	1.710	830	385	270
Andel (% af alle heltidsbedrifter)	15,4	23,7	14,8	11,3

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15 T +45 8740 5000
 Skejby F +45 8740 5010
 DK 8200 Århus N W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets indtjening og gæld

- Hvor stor er gælden på de potentielt nødlidende bedrifter?

Gældsfordeling på bedrifter med likviditetsbehov og høj gæld

	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Antal/andel af heltidsbedrifter	1.710 / 15,4%	830 / 23,7%	385 / 14,8%	270 / 11,3%
Gæld i alt pr. bedrift, mio. kr.	33,3	35,0	37,0	22,9
Realkredit pr. bedrift, mio. kr.	20,0	21,3	22,0	13,9
Bankgæld pr. bedrift, mio. kr.	10,8	11,6	12,3	5,9
Bankgæld i alt, mia. kr.	18,5	9,6	4,7	1,6

Gældsfordeling på bedrifter med fortsat likviditetsbehov selv efter gældsnedskrivning

	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Antal/andel af heltidsbedrifter	841 / 7,6%	327 / 9,3%	163 / 6,3%	215 / 9,0%
Gæld i alt pr. bedrift, mio. kr.	27,8	30,8	30,7	21,9
Realkredit pr. bedrift, mio. kr.	16,6	18,6	18,0	13,4
Bankgæld pr. bedrift, mio. kr.	8,8	10,0	10,2	5,7
Bankgæld i alt, mia. kr.	7,4	3,3	1,7	1,2

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets indtjening og gæld

- Likviditetsbalancen for de 85 pct. med likviditetsoverskud og/eller gældsprocent under 70

Likviditetsbalance – Alle heltidsbedrifter

Mio kr.	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Aktivmasse med afdragskrav, mio. kr.	6,3	6,4	9,8	4,4
1.000 kr.				
Krav til likviditetsoverskud (afdragskrav)	420	425	655	295
Likviditetsoverskud/-behov (konjunkturkorrigeret)	206	21	445	196
Likviditetsbalance	-214	-404	-210	-99

Likviditetsbalance – De 85 pct. med likviditetsoverskud og/eller gældsprocent under 70

Mio kr.	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Aktivmasse med afdragskrav, mio. kr.	6,2	6,1	9,5	4,3
1.000 kr.				
Krav til likviditetsoverskud (afdragskrav)	415	405	635	285
Likviditetsoverskud/-behov (konjunkturkorrigeret)	440	425	695	330
Likviditetsbalance	25	20	60	45

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15 T +45 8740 5000
 Skejby F +45 8740 5010
 DK 8200 Århus N W vfl.dk

Landbrugets indtjening og gæld

- Marginalerne er små og følsomheden stor
 - For hver gang likviditeten forringes med 100.000 kr., falder yderligere 250-300 ned i gruppen af potentielt nødlidende
 - Størst følsomhed er der for kvæg

Potentielt nødlidende bedrifter ved ændringer i likviditetsoverskuddet

	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Antal	1.710	830	385	270
Andel (% af alle heltidsbedrifter)	15,4	23,7	14,8	11,3
Antal – likviditet minus 100.000 kr.	2.015	962	455	315
Andel – likviditet minus 100.000 kr.	18,1	27,5	17,5	13,2
Antal – likviditet minus 200.000 kr.	2.260	1.095	510	340
Andel – likviditet minus 200.000 kr.	20,4	31,3	19,7	14,2
Antal – likviditet minus 300.000 kr.	2.505	1.220	585	355
Andel – likviditet minus 300.000 kr.	22,6	34,8	22,5	14,8

Landbrugets indtjening og gæld

- Yngre landmænd har gennemsnitligt et mindre likviditetsoverskud og højere gæld end etablerede landmænd => flere potentielt nødlidende (25,4 pct. mod 15,4 pct.):

Potentielt nødlidende yngre landmænd (både likviditetsbehov og høj gæld)

	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Antal	505	217	100	95
Andel (% af alle "yngre" heltidsbedrifter)	25,4	33,5	21,5	23,3

- Hvis gælden for de potentielt nødlidende bringes ned på 70 pct., vil over halvdelen gå fra likviditetsbehov til –overskud:

Yngre landmænd med fortsat likviditetsbehov efter nedbragt gæld

	Heltid	Kvæg	Svin	Planter
Antal	248	84	33	62
Andel (% af alle "yngre" heltidsbedrifter)	12,4	12,9	7,3	15,0

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling

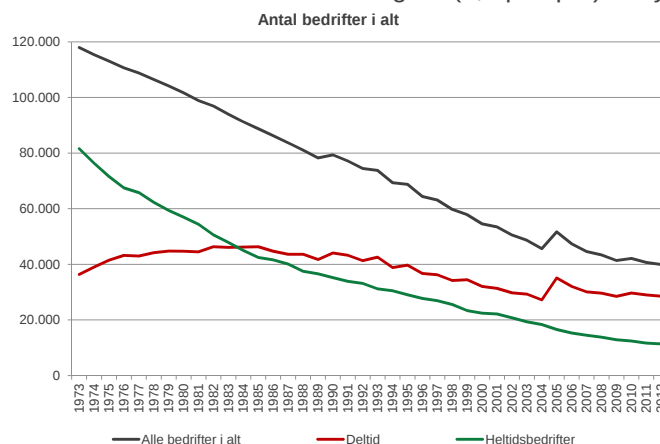
- Historisk udvikling
- Strukturudviklingens drivere
 - Generelle drivere
 - Driftsgrensspecifikke drivere
- Fremskrivning af antal og størrelse på bedrifterne 2012-2022 for hele erhvervet samt for driftsgrenene kvæg, svin og planter

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling - Antal

- Antal bedrifter er faldet fra ca. 200.000 i 1960 til 118.000 i 1973 og ca. 40.000 i 2012 – et fald på 3,2 pct. pr. år siden 70'erne
- Antallet af heltidsbedrifter er faldet hurtigere (4,9 pct. pa.) – krydser i 1984.

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling - Antal

- Målt i pct. har det gennemsnitlige fald i antal landbrugsbedrifter pr. år været let stigende siden 70'erne – især på grund af øget nedgang i antal deltidsbrug

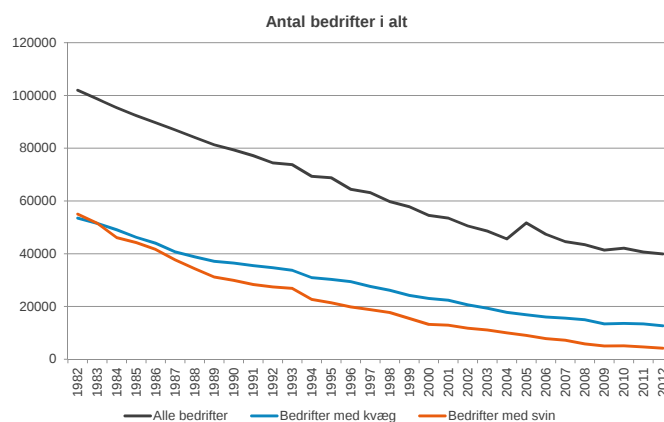
	1973-2012	1973-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2012
Landbrug i alt	-2.002	-2.300	-2.600	-2.390	-1.697
Landbrug i alt i pct.	-3,2	-2,1	-2,8	-3,4	-4,0
Heltid i alt	-1.800	-3.700	-2.267	-1.319	-903
Heltid i pct.	-4,9	-5,1	-4,7	-4,4	-5,2
Deltid i alt	-202	1.400	-333	-1.070	-940
Deltid i pct.	-1,4	3,6	-0,7	-2,6	-3,6

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling - Antal

- Antal bedrifter med kvæg og svin er kraftigt reduceret
- Der er nu næsten kun heltidsbedrifter med svin og mælkekvæg

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

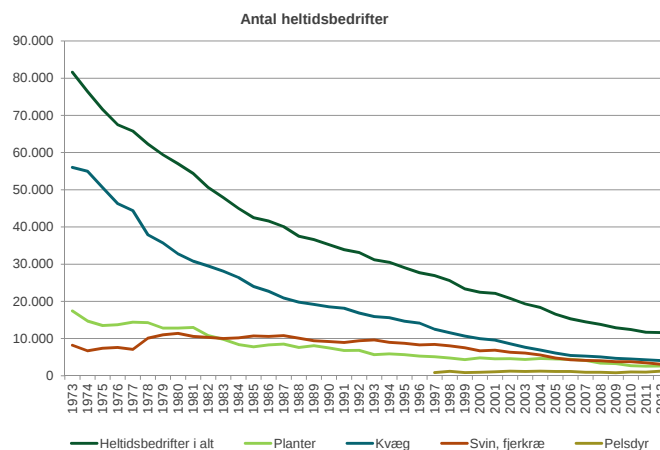
T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling - Antal

- Antallet af heltidsbedrifter er faldet hurtigere end det samlede antal bedrifter
- Antallet af heltidsbedrifter er faldet i alle driftsgrene bortset fra mink

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling - Antal

- Faldet har været størst inden for kvæg (6,4 pct. pr. år)
- Siden 80'erne er antallet af heltidssvinebrug faldet – og faldet er accelereret
- Mink har været nogenlunde konstant på 1.000 heltidsbedrifter siden 1997

Ændring pr. år	1973-2012	1973-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2012
Heltidsbedrifter i alt	-1.800	-3.700	-2.267	-1.319	-903
Heltidsbedrifter i alt i pct.	-4,9	-5,1	-4,7	-4,4	-5,2
Planteavlbrug i alt	-409	-767	-522	-346	-183
Planteavlbrug i pct.	-4,5	-4,7	-4,1	-5,9	-3,5
Kvægbrug i alt	-1.330	-3.383	-1.511	-878	-490
Kvægbrug i pct.	-6,4	-7,1	-6,0	-5,7	-7,0
Svinebrug i alt	-129	467	-222	-190	-303
Svinebrug i pct.	-2,0	6,6	-1,5	-2,1	-6,5

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

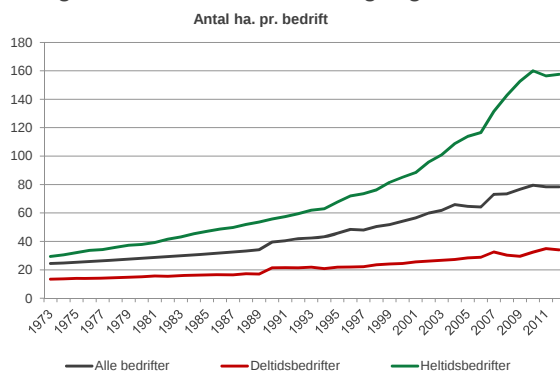
T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling - Størrelse

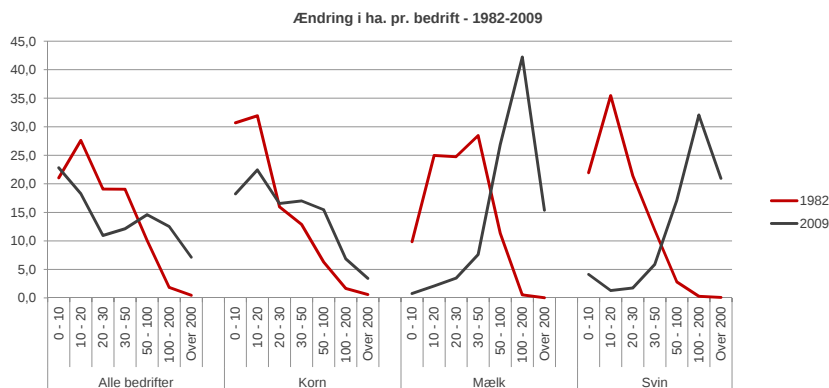
- I takt med faldet i antal bedrifter er bedrifternes størrelse vokset
- Gennemsnitligt vokser en bedrift med 1,2 ha. om året
- Heltidslandbrug vokser med 3,3 ha. om året – deltid med 0,4 ha. om året
- Et gns. landbrug har i 2012 mere end tre gange flere ha. end i 1973!

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling - Størrelse

- Strukturudviklingen er gået stærkest for bedrifter med dyrehold
 - Kræver større specialisering og know how
 - Kræver udnyttelse af stordrift
 - Arbejdsprocesser (dyrepasning) uforeneligt med deltid

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

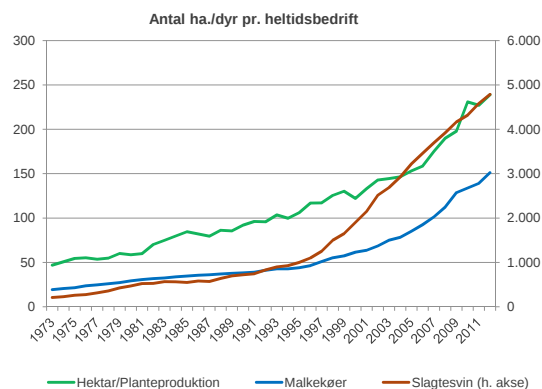
T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling - Størrelse

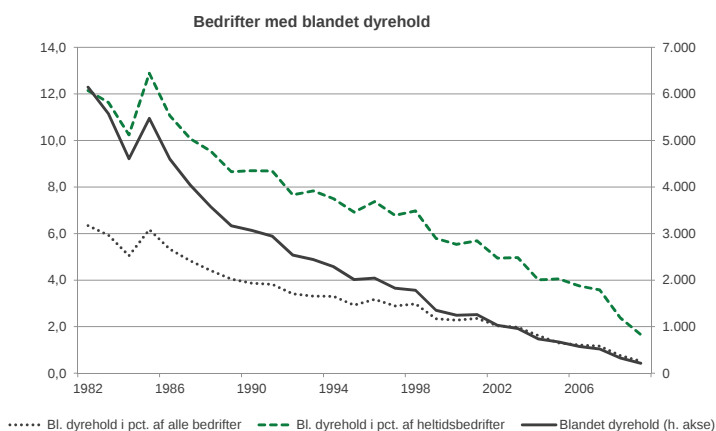
- Størrelsen vokser, uanset om den måles på antal ha., antal dyr, aktiver, omsætning, værditilvækst, arbejdsforbrug etc.

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling – Andre kendetegn

- Specialisering** – Der stilles stadig større krav til know how, anvendelse af teknologi, fødevarer sikkerhed mv.

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

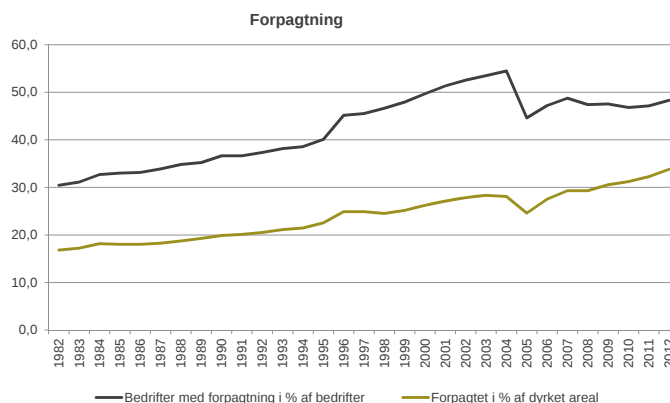
T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling – Andre kendetegn

- **Forpagtning** – halvdelen af alle bedrifter har forpagtet jord
 - Det forpagtede areal er steget fra 15 pct. primo 70'erne til ca. 34 pct. i 2012
=> en tredjedel af jorden i Danmark dyrkes af andre end ejeren!

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling – Andre kendetegn

- **Selskabseje** – Udgør ca. 10 pct. af bedrifterne, men over 20 pct. af produktionen
- **Stigende koncentration** - En større del af produktionen foregår på færre bedrifter
- **Stigende vertikal integration** – Tættere sammenknytning af produktion og afsætning
- **Stigende arbejdskraftproduktivitet** - Større produktion med mindre arbejdskraft
- **Stigende internationalisering** – Eksportfokus og grænseoverskridende investeringer
- **Stigende aktiviteter inden for andre forretningsområder** – Maskinstation, energiproduktion, turisme, ejendomme mv.

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Strukturudviklingens drivere - Generelle

- Strukturudviklingens drivere kan have mange ansigter:
 - Økonomi
 - Politik
 - Jura
 - Natur, miljø og klima
 - Teknologi
 - Markedsforhold
 - Psykologi
- Driverne har forskellig styrke, men det er vanskeligt at isolere og kvantificere sammenhængen på grund af tidsmæssig forskydning, kompleksitet og psykologiske forhold

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Strukturudviklingens drivere - Generelle

- De fleste drivere skyldes jagten på øget produktivitet og forbedret konkurrenceevne for at imødegå den løbende forringelse af bytteforholdet
- **Størrelsesøkonomi** – Lavere enhedsomkostninger:
 - Spredte faste omkostninger ud på flere producerede enheder
 - Større forhandlingskraft over for leverandører, aftagere, finansielle samarbejdspartnere mv.
 - Bedre udnyttelse af investeringer og ny teknologi
- **Teknologisk udvikling** – højere produktivitet og omkostningseffektivitet:
 - Teknologi ⇔ stordrift
 - Teknologi ⇔ specialisering
 - Besparelse: Prisen på arbejdskraft er steget mere end prisen på andre indsatsfaktorer

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Strukturudviklingens drivere - Generelle

- **Politik og lovgivning** – både proaktiv og reaktiv:
 - Forsøg på at tilgodese mindre bedrifter, geografiske områder, særlige produktionsformer, natur/miljø/klima, ejerformer (arealkrav, fortrinsstilling, afstandskrav, landmandens bestemmende indflydelse mv.)...
 - ...men også forsøg på at støtte erhvervet (investeringer, etablering, landdistriktsstøtte, markedsstabilisering mv.)
 - Samtidig bliver lovgivningen løbende tilpasset den faktiske udvikling
- **Infrastruktur**
 - Uddannelse, F&U, arbejdsmarked, distribution, kommunikation mv.
 - Som udgangspunkt god infrastruktur, der er med til at sikre frie rammer for strukturudviklingen

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Strukturudviklingens drivere - Generelle

- **Finansiering:**
 - I takt med, at bedrifterne bliver større, vokser finansieringens betydning
 - Velfungerende kredit- og kapitalformidling er en vigtig forudsætning for at sikre gode rammer for strukturudviklingen
 - Finanskrisen har ændret spillereglerne – "Ny Normal" – og har haft en række konsekvenser:
 - Større kvalitet i selektionen af landmænd
 - Strukturudviklingens tempo er sænket
 - Færre investeringer
 => Behov for alternative finansieringskilder
- **Økonomi og konjunktur**
 - Gode konjunkturer medfører ønske om og bedre muligheder for at ekspandere – men også færre frivilligt eller tvungne sælgere og højere ejendomspriser – og vice versa
 - Empiri: Strukturudviklingen går hurtigst under høje priser og indkomster.

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Strukturudviklingens drivere - Kvæg

- **Mælkeproducenter:**
 - 1982: 37.000 bedrifter / 2012: 4.000 bedrifter
 - Kvoten afskaffes i 2015 => Øget mælkeproduktion i Danmark
 - Fra 4,9 mio. kg indvejet mælk i 2012 til 5,8 mio. kg. i 2022.
 - Ydelsen stiger 1,25 pct. pr. år
 - Antal køer stiger 587.000 til 600.000
 - Markedsmæssige drivere, der vil fremme strukturudviklingen: Stigende og mere volatile priser, miljølovgivning samt teknologiudvikling
- **Slagtekalve:**
 - 2012: 11.600 deltids- eller specialiserede heltidsbedrifter / 2022: 6.600
 - Større reduktion i EU-støtte - nu afkoblet støtte på ca. 400 kr. pr. kalv
 - Konkurrenceanne i slagtekalveproduktion afgør opfødning i Danmark eller eksport (primært til Holland)
- **Kødkvæg:**
 - Overvejende deltidsbedrifter
 - 2012: Knap 8.000 bedrifter med godt 10 ammekøer pr. bedrift – opfeder egne tyrekalve
 - Fremtidig udvikling i antal ammekøer afhænger af omfanget af naturpleje

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Strukturudviklingens drivere - Svin

- **Svineproduktion:**

Udover effekten af de generelle drivere ses følgende udvikling i svinesektoren:

 - Antallet af bedrifter kun med søer samt integrerede falder langt hurtigere end antallet af bedrifter kun med slagtesvin
 - Søer mere arbejds- og kapitalkrævende
 - Større afhængighed af svineproduktionen fremfor afgrøder
 - Ca. 0,5 gris pr. årssø ekstra pr. år til nu gns. knap 30 grise pr. årssø
 - ⇒ Ca. 5 mio. flere smågrise de seneste ti år, men færre slagtesvinestalde, især på integrerede bedrifter, der i stedet investerer i soholdet for at opnå stordriftsfordele
 - Derfor forventes eksporten at stige til ca. 10 mio. smågrise i 2013
 - Frem til 2022 ventes antal leverede slagtesvin at stige fra 19,6 mio. til 24,5 mio. svin...
 - ...under forudsætning af forbedret konkurrenceevne. Det kræver:
 - Produktion på færre lokaliteter
 - Mere omkostningseffektiv miljøteknologi
 - Relativt mindre attraktivt eksportmarked
 - Bedre konkurrencevilkår i slagterisektoren

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

Strukturudviklingens drivere - Planter

- **Planteproduktion:**
 - Af de generelle drivere vægter især stræben efter stordriftsfordele og prisen på jord (friværdi til opkøb)
 - Den stigende tendens til forpagtning giver flere fordele:
 - Giver den enkelte producent større fleksibilitet
 - Er ikke kapitalkrævende – kræver dog likviditet
 - De mindre landmænd bibeholder deres jord
 - Udover de generelle drivere påvirkes udviklingen på planteavlsbedrifter i vid udstrækning af husdyrproduktionen:
 - Krav om harmoniareal
 - Optimal udnyttelse af husdyrgødning
 - Forsyning med foder

Landbrugets strukturudvikling – Fremskrivning af antal

	2011	2012	2017*	2022*
Landbrugsbedrifter i alt	40.660	39.930	34.365	30.055
Heltidsbedrifter i alt	11.678	11.618	9.450	7.975
- Heraf kvægbrug	4.277	4.093	3.455	3.030
- Heraf svinebrug	3.404	2.846	2.305	1.850
- Heraf plantebrug	2.562	2.609	2.140	1.800
Deltidsbedrifter i alt	28.982	28.312	24.910	22.077
- Heraf kvægbrug	9.110	8.610	7.845	6.705
- Heraf svinebrug	1.238	920	630	380
- Heraf plantebrug mv.	18.634	19.771	16.785	15.275
Kvægbrug i alt	13.387	12.651	11.300	9.735
- heraf mælkebrug	4.066	3.840	3.240	2.840
Svinebrug i alt	4.642	4.181	2.935	2.230
- heraf slagtesvin	2.046	1.790	1.605	1.310
- heraf søer	707	668	560	475
- heraf integrerede	1.465	1.331	770	445

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Landbrugets strukturudvikling – Fremskrivning af størrelse

	2011	2012	2017*	2022*
Landbrugsareal i alt, ha.	2.639.944	2.644.631	2.605.200	2.566.355
Ha. pr. landbrugsbedrift	64,9	66,2	75,8	85,4
Ha. pr. heltidsbedrift	156	158	183	212
Ha. pr. planteavlbedrift	227	239	291	354
Malkekøer pr. mælkeproducent	139	153	183	211
Antal malkekøer i alt, 1.000 stk.	565.108	587.189	593.000	600.000
Indvejet mælk i alt, mio. kg.	4.801	4.916	5.270	5.770
Slagtesvin pr. slagtesvineproducent**	5.769	5.835	8.305	11.820
Søer pr. smågriseproducent***	489	506	780	1.185
Svinebestand i alt, mio. stk.	12.367	12.281	12.790	13.490

* Fremskrivningen er foretaget af Videncentret for Landbrug og Videncentret for Svineproduktion på basis af data fra Danmarks Statistik, CHR-register og Økonomidatabasen.

** Antal leverede slagtesvin (slagtesvinebedrifter plus integrerede).

*** Antal årssøer (sohold plus integrerede)

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Strukturudvikling – Konklusioner I

- Strukturudviklingen fortsætter med uformindsket styrke
- Antallet af bedrifter reduceres fra ca. 40.000 i 2012 til ca. 30.000 i 2022
 - Heltidsbedrifter reduceres fra 11.618 til 7.975
 - Kvægbrug fra 4.093 til 3.030 heltidsbedrifter
 - Svinebrug fra 2.846 til 1.850 heltidsbedrifter
- Således ophører 3.643 heltidsbrug frem mod 2022 – det svarer til, at næsten hver tredje heltidsbrug ophører inden for det næste årti!
- En gennemsnitlig bedrift vokser fra 66 ha i 2012 til 85 ha. i 2022
 - Heltidsbedrifter vokser fra 158 ha. i 2012 til 212 ha. i 2022

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Strukturudvikling – Konklusioner II

- I lyset af en global, markedsliberal og teknologisk orienteret konkurrencesituation drives strukturudviklingen især af stræben efter at forbedre konkurrenceevnen via stordriftsfordele i form af lavere enhedsomkostninger, udnyttelse af teknologi, specialisering, finansiering, afsætning og indkøb
- Konjunkturudsving og finansielle forhold kan have midlertidig effekt på strukturudviklingen
- Vekselvirkning med politik og lovgivning – både fremmer og dæmper, men forhindrer ikke strukturudviklingen
- Andre tendenser: Øget specialisering, øget forpagtning og flere selskaber

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Strukturudvikling – Konklusioner III

- Strukturudvikling er mere et spørgsmål om overlevelse end om højere velstand. Pricing power ligger hos forbrugere og mellemed, der opnår de største fordele i form af billigere og bedre produkter
- Strukturudviklingen stiller spørgsmålstejn ved, om selvejet er i stand til at:
 - Mobilisere de fornødne kapital- og finansieringsressourcer til de stadig større og mere kapitalkrævende landbrugsvirksomheder
 - Håndtere de stadig mere komplekse udfordringer i virksomheden, eller om der skal tilføres kompetencer inden for ledelse, økonomistyring, risikostyring, finansiering, forretningsudvikling, strategi mv.

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Agro Food Park 15
Skejby
DK 8200 Århus N

T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
W vfl.dk